

Рожелюк В.М., викладач

Проблеми реформування молокопродуктового підкомплексу Тернопільщини в умовах переходу до ринку

Молокопереробна промисловість є однією з пріоритетних і структуроформуючих ланок не лише агропромислового комплексу, а й народного господарства України в цілому. Це пояснюється тим, що продукція молокопереробного виробництва має значний експортний потенціал, працює на споживчий ринок і забезпечує швидкий обіг капіталу, значні надходження до бюджету, сприяє підвищенню зайнятості населення.

Незважаючи на першочергову значимість молокопереробної галузі, кризові явища перехідного періоду до ринку негативно вплинули на темпи її розвитку. Як свідчать статистичні дані за період з 1991 року, виробництво основних видів молочної продукції зазнало значного спаду. Так, у 1996 р. порівняно з 1991 виробництво масла тваринного скоротилося в Україні на 214.4 тис.т, а у Тернопільській області - на 4.9 тис.т; продукції з незбираного молока - відповідно на 4794 тис.т та 80.7 тис.т; сирів жирних - на 102.6 тис.т та на 4.0 тис.т і т.д. У процентному співвідношенні виробництво масла тваринного за вищевказані роки зменшилося в Україні на 56.9 %, у Тернопільській області - на 41.9%; продукції з незбираного молока - відповідно на 84% та 84.5%; сирів жирних - 63.5% та 48.8% і т.д.

При цьому спад виробництва має не структурний, а загальний характер і пояснюється насамперед підвищенням цін на енергетичні та водні ресурси, виробниче й технологічне обладнання, що в свою чергу вплинуло на зростання поточних витрат і скорочення прибутку.

У такій ситуації більшість молокопереробних підприємств залишилися без власних оборотних засобів, відбулося так зване поїдання основних фондів, заводи опинилися за межею фінансової стабільності й неплатоспроможності.

Амортизація нині втратила властивість одного із важливих і надійних джерел інвестицій і не може забезпечити навіть просте відтворення основних фондів.

Усі ці вищевказані факти порушили систему грошового обігу, що призвело до зростання цін на молокопродукти, знизило ефективність переробного виробництва і стало причиною банкрутства багатьох молокопереробних підприємств.

Таким чином, втрата державою засобів впливу на систему управління АПК, непродумана концепція приватизації, постійний ріст цін на сировину і та-

рифи, великі процентні ставки на кредити, високий рівень оподаткування результатів господарської діяльності та інші фактори негативно вплинули на стан молокопереробного підкомплексу. Вітчизняний і зарубіжний досвід ринкової системи господарювання переконливо свідчить, що ефективність виробництва визначається не тільки і не скільки формою власності, розміром, скільки продуманою економічною та соціальною політикою у перехідний період.

Тому Кабінет міністрів України розробив проект національної програми розвитку сільського господарства на 1996-2005 рр., яка включає розробку заходів щодо виведення економіки країни з кризи.

Виконання програми забезпечить у 2005 році значний ріст споживання на душу населення продуктів харчування (таблиця 1), збільшення обсягів виробництва продукції харчової промисловості (в т.ч. молокопереробної - масла тваринного на 18.6% в порівняно з 2000 роком, сиру жирного на 76.2%; молока в 2.9 раза).

Це вплине на рівень споживання продуктів харчування. Як свідчать дані рис.1.1, споживання молока та молочних продуктів у 2000 році становитиме 368 кг на душу населення.

Таблиця 1

Виробництво продукції харчової промисловості (оптимальний варіант).

Види продукції	1990	1994	1995	1996	2000	2005	1995 в % до 1990	2000 в % до 1995	2005 в % до 2000
Масло тваринне, тис.т	444,1	248,5	195	195	307	364	43,9	157,4	118,6
Сир жирний, тис.т	183,3	103,7	64	70	105	185	34,8	164,1	176,2
Молоко сухе не- збиране і сухі молочні суміші, тис.т	61,1	19,9	19	19	21	62	31,1	110,5	в 2,9 р.
В т.ч. для дитя- чого харчування	24,7	5,1	7	8	12	26	28,3	171,4	в 2,2 р.

На нашу думку, успіх стабілізаційних процесів залежить, насамперед, від створення власної моделі реформування народного господарства країни, забезпечення його паливно-енергетичними ресурсами, здійснення структурної перебудови національної економіки, визначення вартості робочої сили, підвищення продуктивності праці, зумовлення шляхів подальшого реформування відносин власності, створення функціональної моделі державного сектора економіки з посиленням ролі держави в процесі перебудови системи управління народним господарством.

Створення розвинутих ринкових відносин у досліджуваній молокопереробній галузі передбачає, в першу чергу, формування чіткої організаційної

структури управління її підприємствами. Вона повинна забезпечити поєднання вертикальних напрямків управління, всебічну їх взаємодію у розв'язанні продовольчої проблеми.

Заслуговує на увагу питання реформування економічних відносин між молокопереробними заводами і виробниками сільськогосподарської продукції шляхом створення акціонерних товариств. Це пояснюється тим, що акціонерні товариства, по-перше, належать колективу власників, що використовують їх як капітал, по-друге, фізичні та юридичні особи, які входять до складу акціонерів, також використовують свої кошти як капітал, по-третє, коли акціонер стає працівником даного підприємства, він починає виконувати роль і власника, і працівника.

Нині сільськогосподарським товаровиробникам належить від 10 до 40 відсотків акцій молокопереробних акціонерних товариств, що дає змогу поглиблювати міжгалузеву збалансованість інтересів різних сфер і галузей агропромислового виробництва.

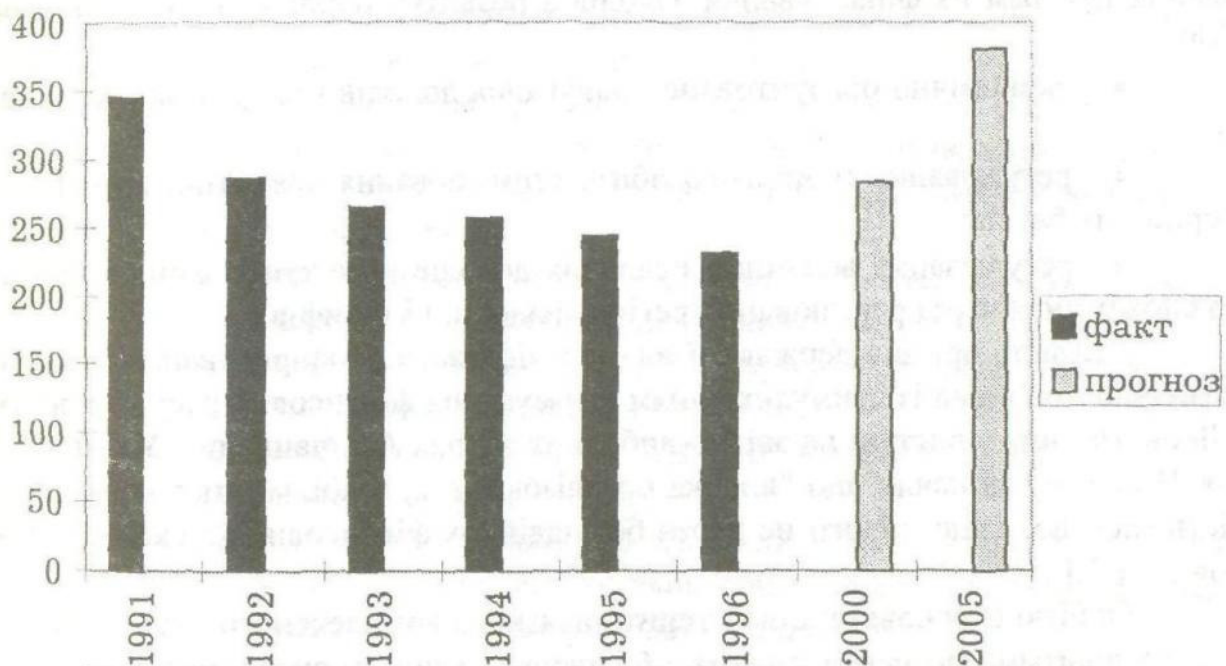

Рис.1. Графік споживання молока і молокопродуктів (на душу населення по роках, кг) та прогноз до 2005 року

Ще одним із пріоритетних напрямків розвитку молокопереробного підкомплексу є поліпшення якісних характеристик молочних продуктів, підвищення їх споживних властивостей за рахунок розширення масштабів фасування та пакування готової продукції із використанням сучасних пакувальних матеріалів та технологічного обладнання щодо здійснення пакування молокопродуктів. Як тепер стало відомо, втрати від так званої усушки при зберіганні і транспортуванні продуктів у запакованому вигляді скорочуються у 10-20 разів.

Отже, розвивати матеріально-технічну базу підприємств молокопереробної промисловості треба на основі використання найновіших досягнень науки і техніки, за рахунок впровадження новітніх технологій для збільшення

виробництва молочних продуктів тривалого зберігання, забезпечення повного використання для переробки вторинної сировини.